

GLOSSARIY

6.4 Umurtqasiz va umurtqali hayvonlarning o‘z- o‘zini idora qilish sistemalari

1. Umurtqasiz hayvonlar — umurtqa suyagi bo‘lmagan hayvonlar guruhi (masalan, chivin, ilon, taroqsimonlar).
2. Umurtqali hayvonlar — umurtqa suyakli, markaziy nerv tizimiga ega hayvonlar guruhi (masalan, baliq, qush, odam).
3. O‘z-o‘zini idora qilish — organizmning ichki va tashqi muhitga moslashish uchun ishlaydigan nazorat va boshqaruv jarayoni.
4. Nerv tizimi — signallar orqali organizmning turli qismlarini boshqaruvchi tizim.
5. Markaziy nerv tizimi (MNT) — bosh miya va orqa miyadan iborat, boshqaruv markazi.
6. Periferik nerv tizimi (PNT) — MNT bilan tana a‘zolari o‘rtasida signal almashinuvini ta‘minlaydigan nervlar..
7. Oddiy nerv tizimi — umurtqasizlarda uchraydigan kam rivojlangan nerv tarmog‘i.
8. Murakkab nerv tizimi — umurtqalilarda rivojlangan, markazlashgan nerv tizimi.
9. Refleks — tashqi yoki ichki stimullarga avtomatik nerv javobi.
10. Sensorny organlar — muhitdagi ta‘sirlarni qabul qiluvchi organlar (ko‘z, quloq, teri).
11. Effektor organlar — nerv signallari ta‘sirida javob beruvchi a‘zolar (mushaklar, bezlar).
12. Suyak tizimi — umurtqalilarda suyaklarning umumiy tuzilishi va funktsiyasi.
13. Endokrin tizim — gormonlar orqali ichki muhitni boshqaruvchi tizim.
14. Gormonlar — bezlar tomonidan ajratilib, organizmning ishlashini tartibga soluvchi kimyoviy moddalar.
15. Oddiy refleks yoy — umurtqasizlar nerv tizimida impuls o‘tish marshruti.

16. Murakkab refleks yoy — umurtqalilarda ko‘p sinapsli, ko‘ptarafli nerv zanjiri.
17. Qayta aloqa (feedback) — idora qilish tizimida natijaning boshqaruvga ta’siri.
18. Ijtimoiy xulq-atvor — bir necha hayvonlarning o‘zaro idora qilishga asoslangan hayot tarzi.
19. Adaptatsiya — sharoitga moslashish uchun organizmning idora qilish mexanizmlari.
20. Nerv tugunlari — umurtqasiz nerv tizimida nerv hujayralarining to‘plami.